

HALK OZANI ASIK MAHMUT, OSMAN ESEN

Mehmet GÖL*

Sesi ve saziyla Anadolu insaninin yasamini anlatan büyük usta Ruhi SU, KÖROGLU uzunçalarinin üzerine söyle yazmis:

"Adana'nın Bahçe ilçesine bagli Haruniye Bucaginın Bostanlar köyünden halk ozani Âsik Mahmut'a saygiyla."

KÖROGLU uzunçalarini hazirlarken Ruhi SU Âsik Mahmut¹ tan yararlanmis. Yani Ruhi SU' nun esin kaynagi Âsik Mahmut'tan söz etmek istiyorum

Hikayeli halk türküsü veya türkülü halk hikayelerinin anlatim ustasi Âsik Mahmut 1340 yilinda Düziçine bagli Böcekli köyünde dogar. Babasi zamaninda Mustuk Hoca diye anilan bilgin bir insandır. Fetva verecek düzeyde dini bilgilere sahip alan Mustuk Hoca'yi hayal meyal hatirlarim. Anasi Findik Zeliha'dir.

Âsik Mahmut'un ustasi yoktur. Hikayeleri kimden öğrendi, türküleri kim söyledi de o dinledi bilinmez. Âsik Mahmut'un öğrencisi de yoktur. Onun hikayelerini anlatan, türkülerini söyleyen bir yigin insan vardır. Ama hiç kimse Düziçi deyiimiyle onun tozuna ulasamaz. Simdi Düziçi'nin hemen her yerinde her evinde onun bantlari çalilir. Onun tiryakileri vardır.

Köroglu, Durna Teli, Deli Boran; Elbeylioglu, Karacaoglan, Göher Ahmet gibi hikayeleri hem bantlarda dinlenmekte, hem de dilden dile söylenmektedir.

Çocuklugumda Âsik Mahmut her gece bir eve konuk olur; anlatir, söyler biz de dinlerdik. Daha ilk aksamdan âsigin nerede oldugunu sorar öğrenirdik. Bazen hikayeleri sabaha kadar sürer, biz de sabaha kadar dinlerdik.

Emekli Kültür Müdürü, Arastirmaci-Yazar.

Onu dinleyen insanin uykusu gelmez, onu dinleyen insanlar baska bir konuyu konusmak tartismak gibi bir yanlisa düsmezler. Düserlerse âsik tarafından aninda uyarilirlar.

Dinleyenler arasinda arada bir cosup "Ha Âsik ha..." diline saglik diyenler olur. Bu sözler ona destek anlamindadir. Costukça cosar.

Anlattigi hikayelerin kahramanlarini hareketleri ile mimikleri ile yasardi. Körogluna ve yigitlerine vurgundur Âsik Mahmut. Onlari daha coskulu daha heyecanlı anlatir. AYVAZ DEMIRCIUGLU, SAMIYASIGMAZ, CANI CEBINDE, DELI HOYLU, gibi yigitleri anlatirken ilginç benzetmeleri olurdu. "Dösü gem çeni gibi, gözü mangal isigi gibi, boynu arasa külegi gibi" anlatimlarla bize bir yigitte olması gereken nitelikleri anlatirdi.

Onun güzünde Köroglu ve yigitleri örnek insandı. Iyilik severdi. Yalan söylemezlerdi. Zalimin düşmanı mazlumun dostu idi. Zalimlerden alır mazluma verirdi. Hep yoksullardan yana idi:

Tokat pazarında aldim bakiri
İncitmeyin fukarayı fakiri

Dizelerini anlatırken dizlerinin üzerinde kalkar, dikilir kendini Köroglu gibi görür, onun havasına girerdi.

Âsik Mahmud'un Durna Teli hikayesi ünlüdür. Durna Telinden yenilgiyle dönen Köroglu'nu ve yigitlerini anlatırken sanki vurusanların arasında kendisi varmış gibi üzgün ve ağlayımsidir.

N'oldu da Sirin Dönem n'oldu
Sarardı gül benzin soldu Avcı
aslanlar avdan geldi Hani bizim bey
babamız.

Âsik Mahmud'un ask hikayeleri de ünlüdür. Göher Ahmet hikayesinde vücudunun her yanı yara olan sevgiliye seslenisi herkesi duygulandırır.

Ne çok yalvarırsın gelip geçene
Daim bir havada durana yalvar
Karatay üstünde sol karıncayı
Karanlık gecede görene yalvar.

El bolu (Elbeyoglu) hikayesinde ask, özlem hasret, iç içedir. Dinleyenleri ağlatacak derecede duygulandırır. Ona göre, El bolu (Elbeyoglu) köyünden ailesinden, hele de sevdiğinden ayrılırken şöyle söyler:

El boluyum El basıma derildi
Gitme diye yar boynuma sarıldı
Bizim kismet gurbet ile yazıldı
Aglama sevdiğim gene gelirim.

Âsik Mahmud'un hikayelerinde kötü insan tiplerine çok rastlanır. Onlar yalan söyler, fitne çıkarır, haber getirir götürür, insanları birbirine düşürür. Genelde kötü insanları yaslı kadınlardan seçer. Ya ayağı topal, ya beli bükürdür. Onları anlatırken "Öyle bir gan ki" diye baslar: "Gilipten gusaklı, saksaki bucaklı, beli bükürü,... ı" diye bitirir. Bu anlatımların içinde her türlü kötülük vardır.

Diyarbakır'dan Antalya'ya kadar en lüks yolcu otobüslerinde türkülü hikayeleri dinlenen Düziçli Âsik Mahmut türüne Türkiye'de az rastlanan bir ozandır. Okur yazar bile olmayan ozanımızın bu kadar hikayeyi, bu kadar türküyü nasıl aklında tuttuğu da düşündürücü olup takdire sayandır.

Sevgili esi (Garkın Gizi) Eseden altı çocuğu vardır. Altısı da yaşamaktadır. Âsik Mahmut 1981 yılında ölmüştür. Mezarı Düziçinin Gollüler mezarlığında. Esi ile birlikte. Yan yana

NOT: Burada geçen bütün sözcükler Âsik Mahmud'un ağızından! tarafımdan dinlenerek alınmış ve aynen yazılmıştır.

DÜZİÇİLİ HALK OZANI OSMAN ESEN

1922 yılında Kurtbeyoglu mahallesinde dünyaya gelir. Anne Hüsne, baba İbrahim'dir. Küçük yaşta babasını kaybeden Osman Esen 6 kardeş ve annesinin geçim derdine düşer. 18 yaşında Zeynep isimli bir kızla evlenir. Ondan bir çocuğu olur. Çocuk 8 günlük iken Ozanimiz Osman Esen yurt görevini yapmak için askere gider. Bir zaman sonra çocuk ölür, hanım da başka bir kocaya gider.

Asker dönüşü esi Zeyneb'i ve kızını bulamayan ozanımız sözün tan anlami ile yıkılır... Ama yaşam da devam ediyor.

Çok geçmeden o devrin Düziçi Köy Enstitüsü Müdürü Lütfi Dağlar¹

basvuruyor ve bahçivan olarak Düziçi Köy Enstitüsünde ise baslıyor. Düziçi Köy Enstitüsünde göreve başladığı günlerde bu kez amcasının kızı Hüsna ile evleniyor ve 12 çocuğu oluyor. 7 oğlan 5 kız.

1970'li yıllarda Düziçi ilk öğretmen okulunun simgesi haline gelir ve adı Çiçek Profesörü Osman Esen diye anılır.

Küçük yasta baslar siir yazmaya. İlk okul tahsilli olan ozanimiz kendi çabasıyla üç telli çalmayı basarır. Üç telli curasi onun dostu, arkadası, sevgilisidir. Osman Esen'in ustası bilinmiyor. Kimden ders aldı, kim dinledi, kiminle beraber çaldı, kiminle beraber söyledi bilinmiyor.

Ask siirleri yazdı. Dogaya yazdı, güzelleri övdü, yurt sevgisini isleyen deysler yazdı. Âsık edebiyatının örneklerinden eserler verdi, taslama yaptı, hiciv yaptı.

Simdi bunlardan örnek vermeye çalisalim:

Osman Esen köyünü, köylüsünü seven bir insandır. Siirlerinde köyünün güzelliklerini anlatırken köydeki olumsuzlukları anlatmaktan geri durmaz.

Aziz dostlar iyi dinlen sözümü.
Kevser tipli sular köyümden akar Her
haliyle anlatayim özünü. Kurtbeyoglu
benim köyümden çıkar.

Haci hoca avrat bosar bosuna
Onu'da geri alır gider hosuna
Parası için bir adamin basına
Bin bela getiren köyümden çıkar

Ozanimizin damadı askere gider. Asker ocagi Isparta'dır. Isparta'da asker olan damadına yazdığı bir siirden örnekler verelim.

Gül esansi burcu buru kokar mi?
Güzelleri varmis! Kizlar bekar mi?
Insanlari nasıl dili seker mi? Suyun
nerden alır? Haber ver bana

Mali var mi? Güzelleri sagar mi?
Isparta'ya güneş erken dogar mi?
Iklım nasıl? Kan da çok yagar mi?
Gelir, nerden gelir? Haber ver bana.

Osman Esen elden koymaz kalemi
 Ahbablara söyle benden selami
 Yoksa arzu ettigin tek bir sila mi?
 Dayin çare bulur, haber ver bana.

Osman Esende evlat çok. Bakin bir baska zamanda oglu Ibrahim askere gidince nasil söyler ona.

Ne kadar üzülsen nafile bosa, îtaat
 et onbasiya, çavusa Her yönde
 çalista sen de geç basa Kara gün
 karsinda, yilmak oglum.

Osman Esen yazar kendi haline Bes
 kardes, bes bacin bakar yoluna Hak
 edip terfiye (1) takip koluna Babana
 da resim salmalı oglum.

Ozanimizin toplumsal siirleri de var. Toplumdaki yozlasmayi görmekte, ondan rahatsız olmaktadır. Törelimize gelenek ve göreneklerimize sahip çıkmanizin gereğini anlatır bir siirinde.

Kabineler birbirine karisti Kötü
 fino tazi ile yaristi Topal kedi
 aslan ile eristi Hiçbiri birinden
 seçilmiyor ki

Evvel düğünlerde sinsin (2) olurdu.
 Çevre köyden güreşçiler gelirdi. Bas
 pehlivan bahsisini alirdi. Saha sarhos
 doldu, geçilmiyor ki

Karacaoglan gibi çesme basında gördüğü güzelleri övmeden edemez.
 Erzin içmelerinde çesme basında gördüğü bir güzele bakın ne diyor Osman
 ESEN:

Düsmemis esine, belli halinden
 Konustukça bal akiyor dilinden
 Gözün değerli, dünya malından
 Güzelsen cennette kula benzersin.

Oturmus yksege seyreder dzn
 Yanaklari benli srmeli gzn
 iekli mevsimi andirir yzn
 Cennette kokulu gle benzersin.

Osman Esen dogaya vurgun bir ozandir. Ormanlari agalari sever, agalann içinde biri var ki ona sylemeden edemez. nl ozanlarin anlattigi ulu mar onunda gzdesidir.

Sahraya ikipta nara atarlar
 Sekisine gelip gres tutarlar
 Yorgunlar glgene gelip yatarlar
 Yastasından kimse kaldı mı ınar.

Ulu ınar soguk suyun içilir
 nlsn glgene konup gclr
 Yikilirsin bir gn, gvden biçilir
 Yok olun, ecelin geldi mi? ınar.

Ozanimizi kendine gre politik yn de var. Yerel ynetimlere agirliğini koyar. Desteklediği aday kazanır kazanmasına ama çok geçmeden salmalar baslar. Bizim Osman Esen'e de 14 lira salma atilir. Bunun zerine Osman Esen syler. Grelim ne syler:

Ltfi Bey'e karsi cevap veremem
 Niçin fazla para atmis soramam
 Otuz lira atsa karsi duramam
 Belki beni zengin saniyor beyler.

Vallahi efendim bu kadar olmaz
 Zenginler fakirin halinden bilmez
 Terki diyar eder fakirler kalmaz
 Yoksullar arada yaniyor beyler.

siklarin isteklerini siirle ilgiliye ilettilerini biliriz. Bu konuda siklarin en byg Veysel Baba'nın nl siiri rnektir

Gene mektup aldim gül yüzlü yardan
 Bekletme yollan gel deyi yazmis
 Sivralan köyünden Sivas elinden
 Daglar mor menekse gül deyi yazmis.

Bizim Osman Esen Veysel Babadan esinlenmis olacak ki bir siirle
 Düziçi ilköğretmen okulu müdürüne basvurur. O günlerde okul personeline
 elbiselik kumas dagitılmaktadır.

Kasam olup san altin koymadim Param
 olup binlik binlik saymadim Cahil iken
 ağır kumas giymedim Anlatayim af
 buyurun müdür bey.

Çirpina, ugrasa yas hitam buldu
 Umarim mevladan çilem de doldu
 Giyinme kusanma zamani geldi
 Unutmam iyiligin birin Müdür Bey.

Hele bu yil çok zahmetler gördünüz
 Merhem sürüp yaralanm sardiniz
 Memurlara güzel kumas verdiniz
 Lütfen o kumastan verin Mudur Bey.

Osman Esen yazdi sundu onaya Büyük
 beyler lüzum görmez deneye Belki de
 ölürüm varmam seneye Meftami(3)
 kumasa sann Müdür Bey.

Osman Esen bu günleri görür gibi yazmis. Suçlu ile suçsuzun ayirdina
 varmayan toplumlari elestiriyor. Hükümete üzgün, pahalilikten sikayetçi.
 O zaman Türkiye'yi yönetenler kimlerdi bilinmez ama bugünküleri de
 ayirmamis onlardan. Al onlan vur simdikilerine der gibi.

Mallar Seyip(4) kaldı çoban bulunmaz
 Suçlu horon oynar kale alınmaz Basa
 daha neler gelir bilinmez Belki ketin
 soyar delimiz bir gün.

Basa bir hükümet kurulamıyor
Sag-sol çatismasi durulamıyor
Zamlar ilerliyor, gerilemiyor
Böyle bozuk çalar telimiz bir gün

Osman Esen kendi deyimiyle 12 kuzuya seslenir veda siirinde. Nasihat eder, yol gösterir.

Yavrularim incelesin yazimi
Kara toprak doldurunca gözümü
Sizlere hatiram: kirman sazimi
Ona nice düzen verdim elimle....

Ünlü ozanimiz Âsık Osman Esen 1981 yilinin mayis ayında öldü.
Mezari Düziçi ilçesinin Kurtbeyoglu HAYDAR mezarligmdadir.